

корпусу, вільних рук, рівної спини повинно проводитись з перших уроків. Та постава, під час якої прес живота підтягнутий, а грудна клітка перебуває у вільному розгорнутому стані, вважається найкращою для роботи над співочим звуком. Вільний, але активний стан корпусу мобілізує м'язи на виконання фонаційного завдання. Мобілізація м'язів організовує нервову систему, а саме в ній встановлюються навички, які необхідно прищепити співаку-початківцю. М'язова зібраність дисциплінує мозок, загострює увагу, підіймає тонус нервової системи, створює план готовності до виконання вокальних завдань.

Також необхідним є правильне положення голови під час співу. Початківець, який задирає голову чи опускає її надто низько, створює неприємне враження. Окрім того, надто піднята голова напружує передні м'язи шиї та сковує гортань. Занадто низько нахилена голова через артикуляційні рухи нижньої щелепи також перешкоджає вільному звукоутворенню. Не слід допускати зайвих рухів рук, корпусу тіла учня, підтягання навшпиньки. У цей час можна застосовувати легкі погойдуння руками з метою їх вільного відчуття.

Неможливо переоцінити в співі значення правильного, природного розкриття рота. З історії вокальної педагогіки відомо, що рот під час співу розкривається плавним рухом униз нижньої щелепи одночасно з вимовою акцентованої вокальної голосної, а ротова порожнина знаходиться ніби у стані позіху. Обличчя у цей час повинне бути злегка усміхненим (напівусміх). Тому для початкової роботи над голосом можна користуватись невимушеним утримуванням позиції рота за допомогою усмішки (індивідуально). Відомо також, що відчуття радості та задоволення викликає усмішку, а усмішка на обличчі та в очах співака змушує його відчувати радісне піднесення. На цьому зворотному впливі моторики (робота м'язів) на психіку базується метод фізичних дій Костянтина Станіславського [9].

Усі ці дії, за законом рефлексу, викликають необхідний внутрішній стан радості та нервову готовність до виконання завдань. Для початкової роботи над голосом слід користуватись саме цим явищем як тонізуючим чинником.

Загалом необхідно, щоб усі завдання, які ставляться перед співаком – початківцем, ніколи не перевищували його співочих можливостей. Сучасні методи та форми розвитку співака в процесі проведення занять із постановки голосу спрямовані на вирішення завдань, пов'язаних із майбутньою професією студентів, тобто з роботою в загальноосвітній школі та різноманітних позашкільних закладах. Результатом цього процесу повинно стати володіння основами співочого дихання, правильною позицією звучання голосу, різними видами голосоведення, динамікою звуку, вірною співацькою артикуляцією та чіткою дикцією. Саме на вирішення цих завдань спрямовані методи роботи зі студентами, серед яких найдоцільнішими є: метод показу голосом, метод роботи над вокальними вправами, метод самостійного розспівування, обговорення результатів навчання, метод формування умінь психотехніки.

Список використаних джерел:

1. Гуренко Е. Г. Проблемы художественной интерпритации: философский анализ. – Новосибирск: Наука, 1982. – С. 39.
2. Вопросы вокальной педагогики. Сб. статей. Вып. 7 / Сост. А. Яковлева. – М. : Музыка, 1984. – С. 77.
3. Д. Євтушенко. Роздуми про голос (Нотатки педагога-вокаліста). – К. Музична Україна. 1979. – С. 3.
4. Дидактика (грец. didaktikus – навчаю) – галузь педагогіки, що розробляє теорію навчання та освіти.
5. Люш Д. Развитие и сохранение певческого голоса. – К.: Музична Україна, 1988. – С. 13.
6. Станиславский – реформатор оперного искусства: Материалы и документы / сост. Г. Кристи, О. Соболевская ; ред. Ю. Калашников. – М. :Музыка, 1985. – С. 161.
7. 100 великих вокалистов / Автор-сост. Д. К. Самин. – М. : Вече, 2003. – С. 118.
8. Крутецкий В. А. Проблема формирования и развития способностей / В. А. Крутецкий // Вопросы психологии. – 1972. – № 2. – С. 31–38.
9. Станиславский К. С. Мастерство актера в терминах и определениях / К. С. Станиславский. – М., 1961. – 316 с.
10. Шаляпин Ф. И. Литературное наследство : в 2-х томах / Ф. И. Шаляпин. – М., 1957. – Т. 1. – 397 с.

Шевчук І. В.

ВИХОВНИЙ АСПЕКТ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті проаналізовано особливості соціального становлення студентської молоді вищих педагогічних навчальних закладів у дозвілльєвій діяльності.

Ключові слова: дозвілльєва діяльність, студентство, соціалізація, соціальні потреби, культурні цінності.

В статье проанализированы особенности социального становления студенческой молодежи высших педагогических учебных заведений в досуговой деятельности.

Ключевые слова: досуговая деятельность, студенчество, социализация, социальные потребности, культурные ценности.

The article analyses the peculiarities of the social formation of students of higher pedagogical educational institutions in leisure activities.

Keywords: leisure activity, the students, socialization, social needs, cultural values.

Глибинні соціальні зміни, притаманні нашому суспільству в сучасності, – глобальні економічні перетворення, науково-технічний прогрес, висока інформативна насиченість суспільного середовища, визначальне значення наукової думки в житті людства, відродження національних традицій, формування почуття громадянства та патріотизму – висувають як пріоритетну проблему формування громадянина нової генерації, творчого, інтелектуального, що володіє низкою життєвих компетенцій, здатного до плідної праці в різних сферах суспільного життя. У підготовці такої людини особливу роль виконує вищий навчальний заклад, де формується майбутнє нації, її суспільний і культурний генофонд [7, с. 1]. Цілком закономірно, що нагальним є розв'язання завдання, яке стоїть перед вищою освітою: забезпечити виховання «життєво і соціально компетентної особистості, здатної здійснювати самостійний вибір і приймати відповідальні рішення у різноманітних життєвих ситуаціях» [2, с. 5], формуванню власних мотивів, інтересів та ідеалів, які б забезпечували участь молоді у розбудові української держави. Тому виявлення специфіки соціального становлення студентів у сучасних умовах є однією з актуальних проблем педагогічної науки.

Соціалізація студентської молоді – це багатогранний процес, який включає педагогічні (виховання і самовиховання) і соціальні (суб'єктивні умови життєдіяльності, соціальні інститути) впливи, які відбуваються у поглядах і поведінці студентів. Вони взаємопов'язані і виступають у сукупності, забезпечуючи як безпосередній, так і опосередкований вплив на особистість студента. Вплив може бути випадковим чи закономірним, стійким або тимчасовим. Виховна робота має послабити асиміляцію факторів впливу соціальних процесів, які зумовлюють поряд із позитивним впливом соціального середовища негативні моменти, що дестабілізують свідомість та поведінку особистості. Особливого значення набуває проблема соціалізації студентської молоді в педагогічних навчальних закладах. Це зумовлюється тим, що гуманістичне виховання, проголошене зараз як досягнення сучасної культури, може бути ефективно реалізоване за умови особистісно-професійної готовності педагога до роботи з дітьми на гуманістичних началах, що передбачає систему заходів, спрямованих на відновлення культурних традицій, цінностей свого народу, інших націй та етносів, виховання терпимості, толерантності щодо людей інших національностей. Саме тому пошук шляхів розв'язання проблеми соціалізації молоді в педагогічних навчальних закладах сьогодні є гострою необхідністю. Особливо актуальними є розгляд соціалізаційних процесів студентів у позанавчальний час, на дозвіллі.

Проблеми соціалізації молоді перебували в полі зору дослідників з початку ХХ століття. Серед учених, які суттєво вплинули на розвиток соціалізаційної проблематики, слід назвати Г. Гітінгса, Е. Дюркгейма, Г. Лебона, Т. Парсонса, Г. Тарда та ін. Особливе місце займають роботи Ю. Антоняна, О. Белінської, В. Кудрявцева, Л. Столярчук та ін. В Україні важливими є роботи педагогів та соціологів Л. Ази, Н. Бебеки, В. Гігрінова, В. Казачкова, П. Кравчука, Г. Овчаренко, С. Савченко, С. Шашенко та ін.

Дослідники О. Винославська, О. Дубасенюк, О. Киричук, О. Якуба у своїх наукових розвідках обґрунтували умови удосконалення різних напрямів позааудиторної виховної роботи вищих закладів освіти.

Мета дослідження – проаналізувати особливості соціального становлення студентської молоді вищих педагогічних навчальних закладів в дозвілльєвій діяльності.

Студентство – своєрідна соціальна категорія молоді, організаційно об'єднана інститутом вищої освіти. Студенти – мобільна група, яка відрізняється за соціальним і національним складом, віком і в той же час має специфічні особливості. Ці особливості пов'язані з формуванням у молодих людей в процесі спільної навчальної діяльності і спілкування специфічного тимчасового студентського статусу. Студентський період є важливою стадією соціалізації і має певні ознаки, зокрема: а) відбувається активне включення молодих людей у нове середовище; б) посилюється самостійність у виборі цінностей, ідеалів, середовища для спілкування, видів діяльності, що посилює необхідність рівноправної, демократичної партнерської взаємодії; в) удосконалюються механізми саморегуляції, самокорекції; г) домінуючим фактором впливу стає нове соціальне середовище (академічна група, групи за інтересами) [7, с. 3].

Важливою умовою оптимального вирішення завдань, що стоять перед студентом у роки навчання, є розуміння важливості раціональної організації часу і наявності досвіду його використання. Діяльність у вільний час (дозвіллова діяльність) цінна своїм процесом і тому сприймається як вільна діяльність. До дій такого роду, залежно від особливостей та потреб особистості, належать читання, творча праця, зустрічі з друзями, сон, приготування їжі, а також безглузде вештання по вулиці, вживання алкоголю, наркотиків. Молодь сприймає, а значить і вибирає різну діяльність для відпочинку залежно від роду потреб рекреаційних установок, які визначають форму проведення вільного часу.

Дозвілля молоді, і зокрема студентів, істотно відрізняється від дозвілля інших вікових груп через її специфічні і духовні та фізичні потреби і властивих їй соціально-психологічних особливостей. До таких особливостей можна віднести підвищену емоційну, фізичну рухливість, динамічну зміну настроїв, інтелектуальну сприйнятливості. На думку І. Мельникова, дозвілловий час студентства – це час, який «може бути використаний для додаткової професійної підготовки і активної громадської діяльності, духовного розвитку і відпочинку [3, с. 15].

Дозвілля є сприятливим ґрунтом для випробовування юнацтвом своїх творчих потреб і можливостей. У процесі дозвілля набагато простіше формувати поважне ставлення до себе, навіть особисті недоліки краще долаються завдяки дозвілловій активності.

Як показує соціальна практика, результативність дозвіллової діяльності залежить від культури та морального розвитку людини. Невміле або неорганізоване використання людиною свого часу дозвілля призводить до виникнення різноманітних проблем: асоціальної поведінки, відсутності вільного часу, перешкоджає процесу самореалізації та саморозвитку особистості.

Дозвіллова діяльність виступає консолідуючим чинником, який обумовлює нормальний баланс процесів соціалізації та індивідуалізації особистості. Засвоєння індивідом культурних цінностей створює передумови його адаптації до соціуму та залишає простір для розвитку, самореалізації та інтеграції особистості.

Розвиток особистості студентів здійснюється у двох сферах його життєдіяльності: навчальній та дозвілловій. Однак функція розвитку реалізується при цьому по-різному. Дозвілля студентської молоді є необхідний і невід'ємний елемент їх способу життя та простором для задоволення потреб у творчому самовираженні, духовно-культурному рості, інтелектуальному і фізичному самовдосконаленні, виконанні широкого кола соціальних ролей. Але при цьому вони надають перевагу навчанню, не заперечуючи важливості дозвілля. Про це свідчить опитування студентів стосовно важливості навчання і дозвілля. Нами було запропоновано студентам відповісти на питання «Чи вважаєте Ви, що і навчання, і дозвілля для Вас однаково важливі?». Опрацювавши відповіді, ми отримали результати, які вказують на те, що для 46% респондентів однаково важливі і навчання, і дозвілля.

Дозвіллова діяльність у вищому навчальному закладі заявлена: студентським самоуправлінням, самодіяльною творчістю, художньо-видовищними заходами; фізкультурно-оздоровчою діяльністю; додатковою освітою; волонтерською роботою; просвітництвом. Участь студентів у дозвілловій діяльності сприяє підвищенню культурного рівня студентів, розумінню своєрідності світу, формуванню самостійності, мобільності, впевненості в собі, реалізує потребу особистості в самовираженні, груповій підтримці.

Найбільш поширеною формою проведення дозвілля у студентському середовищі є спілкування. Потреба у спілкуванні з ровесниками виникає у молоді дуже рано і з віком посилюється. На думку дослідника В. Суртаєва, спілкування молоді в умовах дозвіллової діяльності задовольняє такі її потреби: а) в емоційному контакті, співчутті; б) в інформації; в) в об'єднанні зусиль для спільних дій. Потреба в співчутті задовольняється, як правило, у малих групах (сім'я, друзі, молодіжні неформальні об'єднання). У процесі спілкування взаємодіють глибоко особисті сфери і тому названо особистісним спілкуванням. Інформаційні контакти і зв'язки молоді є дещо простішими та доступнішими, ніж особистісні. Але тут спостерігається певна асиметричність спілкування: де один учасник проявляє більшу активність, а інший – меншу. Спілкування заради спільних дій виникає не тільки у виробничій сфері, але й у дозвілловій. Специфікою такого спілкування є єдині цілі діяльності та її емоційна забарвленість [6, с. 95].

Важливе місце в житті молоді займає гра. Гра притягує молодих людей. Інтерес до ігрової діяльності в молоді має достатньо виразний характер. Діапазон цих інтересів широкий і різноманітний: участь у телевізійних і газетних вікторинах, конкурсах; комп'ютерні ігри. Сьогодні в непростих соціально-економічних умовах світ гри серйозно впливає на молодь. Цей світ забезпечує молоді переривання повсякденності. По мірі втрати орієнтації на працю та інші цінності молодь іде в гру, переміщається в простір віртуальних світів. Численні спостереження за практикою підготовки й проведення молодіжних культурно-дозвіллевих заходів свідчать про те, що їх успіх значною мірою залежить від включення в їх структуру ігрових блоків, що стимулюють у молоді прагнення до змагання, імпровізації й винахідливості, до вияву своїх творчих здібностей. Останнім часом молодих людей приваблюють ігри, пов'язані з використанням ігрових автоматів і комп'ютерів.

Проте не всім юнакам і дівчатам притаманна висока ігрова культура. Значна частина молодих людей взагалі не орієнтується в сучасних масових іграх, не усвідомлюють їх цінність для себе. Багато хто ставиться до ігор переважно як глядачі (сидячи перед телевізором або на стадіоні). Це пов'язано з тим, що сьогодні відсутні ігрові зали та ігротеки для молоді.

Однією із форм організації дозвіллевої діяльності студентської молоді є клубна діяльність. Клуб – це соціально-культурний центр духовного розвитку, творчості й відпочинку людей, створений за державною й суспільною ініціативою. Спостереження за роботою клубних об'єднань переконують: щоб дозвілля стало справді привабливим для студентської молоді, необхідно будувати роботу його установ і організацій на інтересах кожної людини. Треба не тільки добре знати сьогоднішні культурні запити молодих, передбачати їхні зміни, а й уміти швидко реагувати на них регулюванням відповідних форм і видів дозвіллевих занять.

Серед суспільно корисних і спрямованих на творчий розвиток особистості й збагачення її внутрішнього світу форм сучасної української культури слід виділити Клуб Веселих і Кмітливих. Цінність його полягає в тій значній ролі, яку він відіграє як інструмент розвитку творчих здібностей молодої людини та її соціалізації, як форма естетичного виховання та пропагування інтелектуально змістовного, пізнавально спрямованого й творчо зорієнтованого способу життя. На початку ХХІ століття кавенівський рух став одним із найбільш популярних явищ сучасної української молодіжної культури, який об'єднує десятки тисяч учасників та мільйони шанувальників. За кількістю учасників КВК є чи не найпоширенішою серед української молоді організованою формою дозвіллевої активності, ставши своєрідним символом студентського життя.

Суспільна цінність КВК визначається ще й тим, що він як змістовна, дієва форма дозвілля активізує творчий потенціал особистості, створює простір для розвитку її інтелекту, художніх та організаторських здібностей, формує індивіда як соціально активну особистість.

Серед найбільш популярних у молоді видів дозвілля домінує фізкультура і спорт, які забезпечують не тільки здоров'я, нормальний фізичний розвиток, але й уміння володіти собою, своїм тілом. Ставлення індивіда до своєї фізичної конституції є показником його істинної культури. Власне тіло людини є інструмент його буття, діяльності, безпосереднім зв'язком із світом. Як він володіє цим інструментом, так він живе і діє, відчуває світ. Популярними формами залучення до спорту та фізкультури є спортивні клуби, секції, групи здоров'я.

Елемент творчості містять у собі багато форм молодіжного дозвілля, причому можливості діяти відкриваються усім. Але якщо мати на увазі власне творчі форми дозвілля, то їхня суть полягає в тому, що свій вільний час люди присвячують створенню чогось нового.

Таким чином, дозвілля є соціальним явищем, яке представлено комплексно, як: час, що молодь використовує за своїми інтересами, можливостями та потребами; сфера життя зі своїми нормами, правилами, умовами; діяльність, зміст котрої полягає у різниці між навчальною і суспільно-значущою діяльністю і полягає у результаті, а не у самій діяльності, де кожний із видів дозвіллевої діяльності може бути використаний для самоорганізації або організації дозвілля молоді. Дозвілля дає можливість сучасній молодій людині розвивати різні сторони своєї особистості, свій талант. Для цього необхідно, щоб вона ставилася до дозвілля з позиції свого життєвого завдання, свого покликання – усебічного розвивати власні здібності, свідомо формувати себе.

Отже, можна констатувати, що сфера дозвіллевої діяльності студентів виступає вагомим засобом соціалізації та усебічного розвитку молодих людей на основі вільного вибору їх діяльності. Передумовами успішного соціального становлення студентської молоді є: соціальний досвід, потреби, установки особистості, наявність адекватного соціального середовища, організація соціально-виховного процесу.

Список використаних джерел:

1. Капська А. Й. Соціальна робота і деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю / А. Й. Капська. – К. : УДЦССМ, 2001. – 219 с.
2. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) // Інформаційний збірник МОН України. – 2000. – № 2. – С. 3-22.

3. Мельников И. Г. Свободное время студентов: сущность и функции / И. Г. Мельников // Современные проблемы формирования культуры молодежи. – М., 1989. – С. 12-18.
4. Овчаренко Г. Е. Педагогічні умови соціалізації студентів мистецько – педагогічної спеціальності у позанавчальній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук. – Луганськ, 2005. – 22 с.
5. Савченко С. В. Науково-теоретичні засади соціалізації студентської молоді в позанавчальній діяльності в умовах регіонального освітнього простору. – Автореф. дис...докт...пед. наук : 13.00.05 – Луганськ, 2004.– 42 с.
6. Суртаєв В. Я. Соціально-педагогічні особливості молодіжного дозвілля / В. Я. Суртаєв. – Ростов н/д, 1997. – 178 с.
7. Шашенко С. В. Соціальне становлення студентської молоді у позааудиторний час у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук. – К., 2004. – 25 с.